

Η ΑΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΙΚΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ ΣΗΜΕΡΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΓΡΑΜΜΙΚΗ¹

PHILIPPE MARLIÈRE

Μια συζήτηση με τους **FABIEN ESCALONA / MATHIEU VIEIRA**

A. Λαζάρους, ISSUES 130, 131 III

Ο Philippe Marlière είναι καθηγητής πολιτικής επιστήμης στο University College London και συνεπιμελητής του τόμου Η ριζοσπαστική αριστερά στην Ευρώπη (Jean-Numa Ducange / Philippe Marlière / Louis Weber, La gauche radicale en Europe, Éditions du Croquant, 2013). Η έρευνά του εστιάζει στη ριζοσπαστική αριστερά και τη σοσιαλδημοκρατία.

Ο Fabien Escalona και Mathieu Vieira διδάσκουν πολιτική επιστήμη στο Ινστιτούτο Πολιτικών Επιστημών της Γκρενόμπλ και της Λιλ αντίστοιχα. Έχουν συγγράψει τη μελέτη Η ριζοσπαστική αριστερά, ή η ανάδυση μιας κομματικής οικογένειας (Fabien Escalona / Mathieu Vieira, La gauche radicale, ou l'émergence d'une famille de partis, Νοέμ. 2013) που είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα της Fondation Jean Jaurès.

Φαμπιέν Εσκαλονά / Ματιέ Βιεϊρά: *Εκδώσατε μαζί με τον Ζαν-Νυμά Ντυκάνζ και τον Λουί Βεμπέρ έναν συλλογικό τόμο για τη ριζοσπαστική αριστερά στην Ευρώπη. Ποιοι είναι οι σκοποί, η δομή και οι κυριότερες θέσεις του βιβλίου σας;*

Φιλίπ Μαριλιέρ: Αυτό που αντιπροσωπεύει το βιβλίο μας είναι μία συνθετική ματιά των κομμάτων και των ρευμάτων της ριζοσπαστικής αριστεράς στην Ευρώπη. Το βιβλίο, τη συγγραφή του οποίου μοιράστηκαν έξι χέρια, χωρίζεται σε τρία μέρη. Ο Λουί Βεμπέρ κατέγραψε όλους τους πολιτικούς σχηματισμούς –εθνικούς και υπερεθνικούς (όπως το Κόμμα της Ευρωπαϊκής Αριστεράς)–, οι οποίοι τοποθετούνται στη ριζοσπαστική αριστερά· ο Ζαν-Νυμά Ντυκάνζ ιχνηλάτησε την ιστορία της αντικαπιταλιστικής αριστεράς από το δεύτερο μισό του 19ου αιώνα μέχρι το τέλος της δεκαετίας του 1980· και εγώ έφτιαξα μια τυπολογία αυτής της «πολιτικής οικογένειας»: προσπάθησα δηλαδή να δω ποια είναι τα κομματικά της χαρακτηριστικά (μία κοινωνιολογία των ψηφοφόρων και των οπαδών της), ποιος τύπος οργάνωσης επικρατεί (ένας «ομόσπονδος» συνασπισμός ή ένα νέο κόμμα;), και, τέλος, ποια είναι τα κύρια ιδεολογικά και πολιτικά διακριτικά γνωρίσματα αυτών των κομμάτων. Όλες αυτές οι πληροφορίες υπήρχαν, αλλά ήταν διασπαρμένες και μερικές φορές μόνο σε ξένη γλώσσα, δηλαδή όχι στα γαλλικά.

Πέρα από κάποιες εθνικές ιδιαιτερότητες, διαπιστώνουμε την ύπαρξη μιας σύγκλισης, όχι γραμμικής βέβαια, ανάμεσα στα διάφορα κόμματα της ριζοσπαστικής αριστεράς. Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 είχε αναγγελθεί ο θάνατος της αντικαπιταλιστικής αριστεράς. Αυτή σήμερα αναγεννάται με τα χαρακτηριστικά της ριζοσπαστικής αριστεράς. Κληρονόμησε την κομμουνιστική μήτρα και κατάφερε να εγκοιλιώσει στην αντικαπιταλιστική πάλη νέα ρεύματα που δεν προέρχονται απαραίτητα από την κομμουνιστική παράδοση: φεμινιστές, πράσινους, δημοκράτες της αριστεράς, πρώην σοσιαλιστές, τροτσκιστές ή μαοϊκούς. Πρόκειται, τελικά, για μία αριστερά που είναι αποφασισμένη να κατακτήσει την εξουσία οριστικά μέσω της κήλης, όπως δείχνουν οι περιπτώσεις του ΣΥΡΙΖΑ στην Ελλάδα ή του Μετώπου της Αριστεράς (Front de Gauche) στη Γαλλία.

Φαμπιέν Εσκαλόνά / Ματιέ Βιεϊρά: *As επανέληθουμε στον ίδιο τον τίτλο του βιβλίου. Κατά πόσον ο όρος «ριζοσπαστική αριστερά» επαρκεί για να περιγράψει τις «διεργασίες» στην αριστερά και τη σοσιαλδημοκρατία; Τι το διαφορετικό ορίζει σε σχέση με τις «παλιές» κομμουνιστικές και ακροαριστερές δυνάμεις;*

Φιλίπ Μαρλιέρ: Είχαμε κάποιο δισταγμό να χαρακτηρίσουμε όλο αυτό το νεφελώδες σύνολο της αριστεράς «ριζοσπαστική αριστερά». Πιστεύουμε ότι ο όρος δεν είναι τέλειος και ακριβής, αλλά έχει το πλεονέκτημα να περιγράφει όσο πιο πιστά γίνεται αυτή τη νέα αριστερά. Είναι, λοιπόν, κάτι σαν «το μη χείρον βέλτιστον»! Τον προτιμάμε έναντι του όρου «αντικαπιταλιστική αριστερά», γιατί ακόμη και αν η αντίθεση στον καπιταλισμό βρίσκεται στην καρδιά του αγώνα της ριζοσπαστικής αριστεράς, δεν αποτελεί ωστόσο μία ταυτότητα που προτάσσεται πάντα. Επιπλέον, ο «αντικαπιταλισμός» είναι κάτι που διεκδικείται λίγο ή πολύ ανοιχτά, ανάλογα με το εθνικό πλαίσιο στο οποίο τοποθετείται κάθε κόμμα. Προ των πυλών της εξουσίας, η ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ στην Ελλάδα δεν κάνει πλέον σχεδόν καθόλου χρήση του όρου. Στη Γαλλία, το Μέτωπο της Αριστεράς είναι επίσημως αντικαπιταλιστικό, αλλά το Κόμμα της Αριστεράς (Parti de Gauche) διεκδικεί περισσότερο αυτόν τον χαρακτηρισμό απ' ό,τι το Κομμουνιστικό Κόμμα (Parti Communiste). Σκεφτήκαμε κάποια στιγμή να υιοθετήσουμε τον όρο «άλλη αριστερά», ιδιαίτερα προσφιλή στον Ζαν-Λυκ Μελλανσόν, αλλά αυτή η έκφραση είναι υπερβολικά περιορισμένη στη γαλλική πραγματικότητα. Δεν παραπέμπει σε τίποτε διακριτό, όταν μεταφράζεται σε άλλες γλώσσες.

Τέλος, και πρέπει να το πω, απορρίψαμε τον χαρακτηρισμό «άκρα αριστερά». Αφενός, διότι αυτός ο όρος έχει μια αρνητική χροιά όταν χρησιμοποιείται από τα κυρίαρχα μέσα μαζικής ενημέρωσης («αυτοί είναι εξτρεμιστές, είναι ακραίοι»). Αφετέρου, διότι εξαλείφει τις μείζονες διαφορές μεταξύ της ριζοσπαστικής αριστεράς και της επα-

ναστατικής εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς, όπως είναι η Εργατική Πάλη (Lutte Ouvrière-LO) και το Νέο Αντικαπιταλιστικό Κόμμα (Nouveau Parti Anticapitaliste-NPA). Αυτό το κομμάτι της αριστεράς δεν ενδιαφέρεται παρά ελάχιστα για τις ρεφορμιστικές κατακτήσεις και τα εκλογικά κέρδη. Εστιάζει πρωτίστως στις νίκες των κοινωνικών κινημάτων, ίσως ακόμη και να ονειρεύεται μια «Μεγάλη Βραδιά της Επανάστασης». Η ριζοσπαστική αριστερά θέλει να κερδίσει τις εκλογές (ο Μελλανσόν κάνει λόγο για «επανάσταση των πολιτών» με μέσο το ψηφοδέλτιο) και δεν αρνείται να αγωνίζεται για να αποσπάσει μεταρρυθμίσεις που θα βελτιώνουν τις συνθήκες ζωής των εργαζομένων. Αυτό ακριβώς περιγράφει επαρκώς ο όρος ριζοσπαστική αριστερά: πρόκειται για μια αριστερά που παίζει το στοίχημα του πολιτικού ριζοσπαστισμού (αντικαπιταλιστική ρητορεία), ενώ ταυτόχρονα συμμετέχει ενεργά στις θεσμικές και κοινωνικές μάχες της συγκυρίας.

Φαμπιέν Εσκαλόνά / Ματιέ Βιεϊρά: *Πήρατε πρόσφατα μέρος σε μια έντονη αντιπαράθεση γύρω από τον όρο «λθαϊκισμός», εκφράζοντας την αντίθεσή σας στη γρήγορη και εύκολη χρησιμοποίηση του όρου για δυνάμεις ή προσωπικότητες της ριζοσπαστικής αριστεράς. Μπορείτε να κάνετε λεπτομερέστερη και πιο σαφή αυτή τη θέση σας;*

Φιλίπ Μαρλιέρ: Πράγματι, συμμετείχα σε αυτή τη συζήτηση που διεξήχθη στον ιστότοπο *openDemocracy*² (μία ηλεκτρονική έκδοση που είναι το βρετανικό αντίστοιχο του γαλλικού *Mediapart*). Αυτό που κατά βάση καταλογίζω στους δημοσιογράφους και σε πολλούς πανεπιστημιακούς είναι ότι κάνουν μια υποκειμενική, ίσως και προκατειλημμένη, χρήση της έννοιας λθαϊκισμός. Πρώτον, πρόκειται για μία «έννοια-πασπαρτού», μία έννοια catch-all, της οποίας η εννοιολογική ανάπτυξη είναι ελάχιστη, κάτι που της επιτρέπει να καλύπτει ταυτόχρονα τα πάντα και τίποτε. Έτσι, τον χαρακτηρισμό του «λθαϊκιστή» ή του «λθαϊκιστικού» αποκτά κάθε πολιτικός ή κόμμα με μια ρητορική επικριτική για τις πολιτικές ελίτ (κυβέρνηση, εθνικοί ή υπερεθνικοί πολιτικοί θεσμοί, μη κυβερνητικές οργανώσεις κλπ.).

Δεύτερον, αυτή η έννοια του «λθαϊκισμού», εννοιολογικά διφορούμενη και αόριστη, έχει υπόρρητα μετατραπεί σε ένα πολιτικό όπλο. Κάθε κόμμα που επικρίνει τις πολιτικές λιτότητας ή τον θεσμοποιημένο νεοφιλελευθερισμό των τριάντα τελευταίων ετών αυτομάτως περιγράφεται ως «λθαϊκιστικό». Αυτός ο όρος χρησιμοποιείται, λοιπόν, ως συνώνυμο του εξτρεμιστή ή του εχθρού της δημοκρατίας, όποιου δηλαδή δεν σέβεται την ετυμολογία της κήλης. Ο όρος «λθαϊκισμός» έχει επομένως αποκτήσει μία απαξιωτική και προσβλητική χροιά. Χρησιμοποιείται, επίσης, για να απαξιώσει και τη λαϊκή ψήφο. Για παράδειγμα, το «όχι» των Γάλλων στο δημοψήφισμα για το ευρωπαϊκό σύνταγμα το 2005 παρουσιάστηκε από μια μερίδα ισχυρών των

ΜΜΕ και πανεπιστημιακών ως ο καρπός της άγνοιας ή κάποιων αβάσιμων φόβων. Χαρακτηρίζοντας, λοιπόν, τους οπαδούς του «όχι» ληϊκιστές, δημιουργείτε υπόρρητα η εντύπωση ότι επρόκειτο για κάποιους ξενόφοβους ηλίθιους! Κάθε φορά που ο λαός εξεγείρεται ενάντια στον νεοφιλελευθερισμό των καθεστωτικών κομμάτων, δεν προσπαθούμε να βρούμε από πού προέρχεται αυτή η ψήφος, αλλά προτιμάμε να απαξιώσουμε τους στόχους και τη σημασία αυτής της ψήφου με τη βοήθεια της λέξης «ληϊκισμός», κάτι που ακυρώνει οποιαδήποτε σοβαρή πολιτική συζήτηση.

Τρίτον, η χρησιμοποίηση της έννοιας «ληϊκισμός» επιτρέπει την αδιάκριτη κατάταξη σε μία μόνο κατηγορία όλων των αντιπάλων του πολιτικού και οικονομικού status quo. Στη Γαλλία, ο Ζαν-Λυκ Μελανσόν και η Μαρίν Λεπέν κατατάσσονται και οι δύο στους «ληϊκιστές», ενώ οι πολιτικές στοχεύσεις τους είναι ριζικά διαφορετικές. Έτσι, αποδαιμονοποιούμε το Εθνικό Μέτωπο (Front National), το οποίο δεν παρουσιάζεται πλέον σαν ένα κόμμα της άκρας δεξιάς, αλλά δαιμονοποιούμε επίσης τη ριζοσπαστική αριστερά που εμφανίζεται στην αριστερά ως το αντιδημοκρατικό αντίστοιχο του Εθνικού Μετώπου στην ακροδεξιά.

Φαμπιέν Εσκαλιονά / Ματιέ Βιεϊρά: *Εξηγήστε στο βιβλίο ότι ο μετασχηματισμός εδώ και τριάντα χρόνια της σοσιαλδημοκρατίας άφησε έδαφος στη ριζοσπαστική αριστερά. Την ίδια στιγμή η τελευταία, με εξαίρεση την περίπτωση της Ελλάδας, παραμένει μειοψηφική και μοιάζει να μην μπορεί να έρθει στην εξουσία παρά μόνο μαζί με μια πολιτική δύναμη της οποίας τον μετασχηματισμό καταγγέλλει! Δεν υπάρχει, επομένως, ένα τεράστιο στρατηγικό δίλημμα, μεταξύ του κινδύνου να υποβιβαστεί η ριζοσπαστική αριστερά σε μια «ανίσχυρη δύναμη» και του κινδύνου να χάσει την αυθεντικότητά της και να υποστεί τις δυσάρεστες συνέπειες της απόδοσης στην εξουσία;*

Φιλίπ Μαρλιέρ: Πράγματι, όλα αυτά είναι πιθανά. Είναι γεγονός ότι η παρακμή της σοσιαλδημοκρατίας –μία συνεχόμενη εκλογική και πολιτική παρακμή που συνεχίζεται εδώ και τριάντα χρόνια– δίνει διεξόδους στη ριζοσπαστική αριστερά. Αν αυτό δεν ισχύει, τότε δεν μπορούμε να εξηγήσουμε πώς ο υποψήφιος του Σοσιαλιστικού Κόμματος επέτρεψε με τη στάση του στον Μελανσόν να πάρει τέσσερα εκατομμύρια ψήφους. Το ίδιο και στην Ελλάδα: η κατάρρευση του ΠΑΣΟΚ (ενός δημοφιούς μαζικού κόμματος) και η ταχύτατη άνοδος του ΣΥΡΙΖΑ δεν συντελέστηκαν παρά μόνο γιατί η σοσιαλδημοκρατική κυβέρνηση του Γιώργου Παπανδρέου απαξιώθηκε πλήρως στα μάτια του λαού.

Γίνεται έτσι σαφές ότι η πρόοδος και η άνοδος της ριζοσπαστικής αριστεράς σήμερα στην Ευρώπη δεν είναι γραμμικές. Κάποια κόμματα κερδίζουν έδαφος πιο γρήγορα απ' ό,τι κάποια άλλα. Κάποια από αυτά, που είχαν γνωρίσει

πολλά υποσχόμενες επιτυχίες πριν από μερικά χρόνια, βρίσκονται σήμερα σε στασιμότητα (οι Die Linke στη Γερμανία) ή ακόμη χειρότερα βρίσκονται σε κρίση (η Κομμουνιστική Επανάσταση στην Ιταλία). Με την εξαίρεση του ΣΥΡΙΖΑ, κανένα κόμμα της ριζοσπαστικής αριστεράς δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι θα βρεθεί άμεσα, αύριο, στην εξουσία. Ο κίνδυνος, επομένως, αυτοί οι νέοι σχηματισμοί να παίξουν τον ρόλο των κομμουνιστικών κομμάτων κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου είναι υπαρκτός. Μία περιθωριοποίησή τους είναι πιθανή, διότι αυτά τα κόμματα δεν θέλουν καν να ακούνε για μια συμμαχία με τη σοσιαλδημοκρατία (με κάποιες σπάνιες εξαιρέσεις). Κάποιες ηγεσίες ευνοούν μια στρατηγική υπέρβασης της σοσιαλδημοκρατίας. Αυτή η υπόθεση μου φαίνεται περίπλοκη και επικίνδυνη, γιατί επικυρώνει την ιδέα ότι υπάρχουν δύο διακριτά εκλογικά μπλοκ στην αριστερά. Βέβαια, στην αριστερά ευδοκιμούν διαφορετικές εκδοχές του ριζοσπαστισμού, αλλά υπάρχει σταθερά ένα εκλογικό κοινό της αριστεράς, που αποτελείται κατά μεγάλο μέρος από μισθωτούς, και το οποίο εξακολουθεί να ψηφίζει τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα. Αυτό το κοινό εκφράζεται όλο και λιγότερο από τα σοσιαλδημοκρατικά προγράμματα, αλλά ταυτόχρονα βλέπει στα κόμματα που δεσπόζουν στην αριστερά το πιο αποτελεσματικό μέσο για να ανακοπεί η άνοδος της δεξιάς και της ακροδεξιάς. Σε αυτές τις συνθήκες, μία ιστορική υπέρβαση δεν θα μπορεί παρά να είναι μακρόχρονη και αβέβαιη (εκτός αν είμαστε αντιμέτωποι με εξαιρετικές συνθήκες, όπως στην Ελλάδα).

Οι μηχανισμοί της ριζοσπαστικής αριστεράς θα έπρεπε να λάβουν περισσότερο υπόψη τους τον δεσμό που ενώνει ένα εκλογικό κοινό της αριστεράς, ηλελογισμένα πολιτικοποιημένο και ριζοσπαστικοποιημένο, με τη σοσιαλδημοκρατία. Θα έπρεπε να προσπαθήσουν να καλλιεργήσουν σχέσεις με αυτά τα τμήματα του πληθυσμού, αλλά και με τους ειλικρινείς σοσιαλιστές που εξακολουθούν να αγωνίζονται υπό τη σημαία της σοσιαλδημοκρατίας, παρά να αναθεματίζουν συνεχώς τους «προδότες σοσιαλδημοκράτες ηγέτες». Η δύναμη των ιδεών και των προγραμμάτων είναι πραγματική, αλλά δεν πρέπει να αγνοούμε τις συμβολικές πλευρές της προσήλωσης του εκλογικού κοινού της αριστεράς στο κεντρικό κομμάτι της. Δεν κερδίζουμε την εμπιστοσύνη εκλογέων που ψήφισαν Σοσιαλιστικό Κόμμα σε όλη τους τη ζωή, βρίζοντας τον πρόεδρο της Δημοκρατίας.

Φαμπιέν Εσκαλιονά / Ματιέ Βιεϊρά: *Περιγράψτε το ζήτημα της ευρωπαϊκής ενοποίησης ως «ένα πρόβλημα συστημικής φύσης» για τη ριζοσπαστική αριστερά. Μπορείτε να μας θυμίσετε τα δεδομένα αυτού του ζητήματος και τις απόπειρες επίλυσής του; Πιστεύετε ότι ο κίνδυνος διάλυσης των «μετώπων» και των συνασπισμών που ανήκουν στη ριζοσπαστική αριστερά συνδέεται κυρίως με τον τρόπο που αυτά θα απαντήσουν σε αυτό το στοίχημα;*

Φιλίπ Μαρλιέρ: Το ευρωπαϊκό ζήτημα είναι μια πραγματική σπαζοκεφαλιά για τη ριζοσπαστική αριστερά. Από τη δεκαετία του 1980, η αντικαπιταλιστική αριστερά διένυσε έναν μακρύ δρόμο. Στην αρχή ήταν αντίθετη στην ευρωπαϊκή ενοποίηση, γιατί δεν έβλεπε σε αυτή παρά μία καταναγκαστική πορεία προς ένα κοινωνικό υποκατάστατο, καθώς και μία επέκταση του νεοφιλελευθερισμού σε όλες τις χώρες-μέλη. Έπειτα, η ριζοσπαστική αριστερά οργανώθηκε σταδιακά σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Διαθέτοντας εκλεγμένους εκπροσώπους στα ευρωπαϊκά όργανα, σχημάτισε μία υπερεθνική ομάδα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (το Κόμμα της Ευρωπαϊκής Αριστεράς), η οποία συγκεντρώνει κάποιες από τις δυνάμεις της ριζοσπαστικής αριστεράς στην Ευρώπη. Την αντι-κοινοτική θέση για λόγους αρχής των ετών 1950-1980 διαδέχτηκε μία κριτική και υπό όρους στήριξη του εγχειρήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Χονδρικά, η Ευρώπη μπορεί –ίσως και πρέπει– να οικοδομηθεί, αλλά υπό την προϋπόθεση να επανεξεταστούν από το μηδέν οι κανόνες λειτουργίας της και οι κοινοτικές πολιτικές. Αυτή ήταν η θέση της ριζοσπαστικής αριστεράς μέχρι πρόσφατα.

Στη Γαλλία, η νίκη του «όχι» στο δημοψήφισμα του 2005, την οποία ακολούθησε η αντιδημοκρατική επιβολή από τις εθνικές κυβερνήσεις της Συνθήκης της Λισαβόνας το 2007, αποτέλεσε μια καθοριστική καμπή. Για πολλούς αντικαπιταλιστές ηγέτες, αλλά και για πολλά μέλη των κομμάτων τους, το καθήκον ενός κοινωνικού μετασχηματισμού της Ευρώπης έγινε ένα μείζον στοίχημα. Στην πραγματικότητα, είναι δύσκολο να φανταστούμε πώς σε μία Ευρώπη των 28, όπου ισχύει ο κανόνας της ομοφωνίας για την αναθεώρηση των ευρωπαϊκών συνθηκών, μία ή περισσότερες κυβερνήσεις που ανήκουν στη ριζοσπαστική αριστερά θα μπορούσαν να δώσουν μία ανάλογη τροπή στα πράγματα. Εδώ και λίγο καιρό, υπάρχουν ορισμένες φωνές εντός της αντικαπιταλιστικής αριστεράς που προτείνουν μίαν άλλη προσέγγιση του ευρωπαϊκού ζητήματος. Αυτό ισχύει ιδίως για το Μέτωπο της Αριστεράς στη Γαλλία. Κάποιοι συνιστούν την έξοδο από το ευρώ, άλλοι φτάνουν μέχρι και να

προτείνουν την έξοδο από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Αυτές οι θέσεις παραμένουν μειοψηφικές προς το παρόν, αλλά αποδεικνύουν μία αναμφισβήτητη αλλαγή νοοτροπίας ως προς το ζήτημα. Κάποιοι, ακόμη, διεκδικούν μια στρατηγική και στιγμιαία αναδίπλωση στο εθνικό επίπεδο, ώστε να υπάρξουν τα μέσα για να υλοποιηθούν οι πολιτικές οικονομικές επανεκκίνησης και αναδιανομής, οι οποίες είναι σχεδόν αδύνατο να εφαρμοστούν στα στενά νεοφιλελεύθερα πλαίσια που επιβάλλουν οι κοινοτικοί θεσμοί.

Η αποφασιστική αρμοδιότητα των ευρωπαϊκών οργάνων θεωρείται, λοιπόν, εκ νέου ένα μείζον πρόβλημα για τη ριζοσπαστική αριστερά. Οι απόψεις κυμαίνονται όχι μόνο εντός του Κόμματος της Ευρωπαϊκής Αριστεράς, αλλά και εντός των εθνικών κομματικών σχηματισμών. Αυτές οι διαφορές αποτελούν ενίοτε πηγή έντασης. Αλλά, κατά τη γνώμη μου, καθώς η σοσιαλδημοκρατία δεν βρίσκει τίποτε να πει στην Ευρώπη των αγορών, η ριζοσπαστική αριστερά θα μπορούσε να προσεληκώσει την εύνοια των λαών που πιστεύουν όλο και λιγότερο στην Ευρώπη όπως αυτή είναι σήμερα. Για να το πετύχει πρέπει να αναπτύξει ένα ρεαλιστικό αντι-αφήγημα στην «προκάτ» νεοφιλελεύθερη σκέψη, η οποία εδώ και πολλές δεκαετίες βυθίζει τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην κρίση.

Μτφρ. Δημήτρης Αντωνίου

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Σ.τ.μ.: Ο τίτλος της συνέντευξης στα γαλλικά, εκτενή αποσπάσματα της οποίας δημοσιεύονται εδώ, είναι: «Entretien avec Philippe Marlière, co-auteur de *La gauche radicale en Europe*», Observatoire Vie Politique-Fondation Jean Jaurès, Νοέμβριος 2013.

2. Οι παρεμβάσεις του Φιλίπ Μαρλιέρ βρίσκονται στις ηλεκτρονικές διευθύνσεις: <https://www.opendemocracy.net/can-europe-make-it/philippe-marli%C3%A8re/demophobes-and-great-fear-of-populism> και <https://www.opendemocracy.net/can-europe-make-it/philippe-marli%C3%A8re/populism-and-enchanted-world-of-%E2%80%98moderate-politics%E2%80%99>.